

Lausunto eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaostolle, Kids Save Lives -hanke

Asia: HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaosto on 26.10.2022 pyytänyt Suomen Elvytysneuvostoyhdistys ry:ltä (myöhemmin Suomen Elvytysneuvosto) asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023, teemana Kids Save Lives -hankkeen sisältö, tavoitteet ja rahoitus. Suomen Elvytysneuvosto kiittää lausuntopyynnöstä.

Kids Save Lives -hanke ja Suomen Elvytysneuvosto

Suomen Elvytysneuvosto on elvytyksen asiantuntijoista koostuva yhdistys, jonka tarkoituksena on kehittää sydänpysähdyspotilaan elvytystä ja tehdä sitä tunnetuksi. Kokoamme yhteen elvytystoiminnassa toimivat henkilö- ja ammattiryhmät. Suomen Elvytysneuvosto on Euroopan Elvytysneuvoston (ERC) jäsen. Euroopan Elvytysneuvosto laatii yleiset elvytysohjeet sekä organisoi Euroopan laajuista koulutusta.

Kids Save Lives on Euroopan Elvytysneuvoston käynnistämä ja WHO:n suosittelema hanke, jonka tavoitteena on lisätä koululaisten elvytyskoulutusta koko Euroopassa. Kansalliset elvytysneuvostot työskentelevät hankkeen puitteissa koululaisten elvytysopetuksen lisäämiseksi. Hanke on käynnissä useissa Euroopan maissa ja Suomessa sen toteutuksesta vastaa Suomen Elvytysneuvosto.

Valtakunnallinen ja voittoa tavoittelematon hanke pyrkii edistämään systemaattisen ja toistuvan elvytysopetuksen järjestämistä koululaisille peruskouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa. Kids Save Lives tarjoaa opettajille terveydenhuollon ammattilaisten pitämän koulutuksen ja valmiit materiaalit opettaa peruselvytystä ja hätätilanteessa toimimista omille oppilailleen. Hanketta tukevat tällä hetkellä Akuuttilääketieteen yhdistys, Anestesiologiyhdistys, Hätäkeskuslaitos, Suomen Sydänliitto, Suomen Kardiologinen Seura sekä Tehohoito yhdistys.

Hankkeen taustaa

Sydän- ja verisuonitaudit aiheuttavat edelleen hieman alle puolet työikäisten kuolemista Suomessa. Sepelvaltimotauti on äkkielottomuuden tavallisin syy, mutta myös siihen liittyvät riskitekijät kuten diabetes, korkea kolesterolipitoisuus, tupakointi, ylipaino ja verenpainetauti lisäävät äkkielottomuuden riskiä. Suomalaisväestössä äkkielottomuuden esiintyvyys vuodessa on n. 46-67/100 000 henkilöä kohti. Noin 2/3 äkkielottomuuksista tapahtuu sairaalan ulkopuolella, kodeissa, työpaikoilla, julkisissa tiloissa ja ulkoillessa.

Väestön ikääntyminen ja kansanterveydelliset muutokset voivat yhä nostaa esiintyvyyttä tulevina vuosina. Äkkielottomuustilanteissa potilaan ennustetta parantavat maallikon suorittama mahdollisimman varhain aloitettu rintakehän painantaelvytys, lisäävän kutsuminen paikalle välittömästi sekä varhainen sydämen defibrillaatio sydäniskurin avulla.

Elvytystaito on kansalaistaito, jonka osaamisessa on Suomessa parantamisen varaa. Vain 47 prosenttia suomalaisista saa maallikkoelvytystä, kun eurooppalainen keskiarvo on 58 prosenttia. Moni suomalainen saa vasta varusmiespalveluksessa ensimmäisen kerran elvytystaitojen opetusta.

Lasten opetuksesta puuttuu Suomessa strukturoitu valtakunnallinen peruselvytysopetus, eikä aihetta ole mainittu opetussuunnitelmassa. Maailman terveysjärjestö (WHO) ja Euroopan Elvytysneuvosto suosittavat, että kaikille koululaisille järjestetään elvytysopetusta 2 oppitunnin verran joka vuosi säännöllisesti toistuen.

Valtaosassa Länsi-Euroopan maista tällaista koulutusta tarjotaan kouluissa säännöllisesti, esimerkiksi Italiassa vastaavia tavoitteita on jo kirjattu lakiin. Valtakunnallisella koululaisille suunnatulla elvytysopetuksella on todettu merkittävin ja pitkäkestoisin vaikutus maallikkoelvytyksen määrän lisäämiseen yhteiskunnassa. Koululaisten elvytysopetus näyttää olevan myös menestyksekkäin keino tavoittaa koko väestö pitkällä aikavälillä.

Yhteiskunnallinen merkitys ja vaikuttavuus

Suomen Elvytysneuvoston näkemyksen mukaan parantamalla kansalaisten elvytysosaamista väestötasolla voidaan saavuttaa merkittävää kansanterveydellistä vaikuttavuutta. Laadukas maallikkoelvytys ja mahdollisimman nopea defibrillaatio ovat itsenäisiä potilaan parempaan ennusteeseen vaikuttavia asioita, joita myöhempi tehohoitokaan ei voi korvata. Hyvä maallikkoelvytys parantaa sydänpysähdyksipotilaiden mahdollisuuksia selviytyä sydänpysähdyksestä takaisin toimintakykyiseksi sekä vähentää tehohoitovuorokausien ja kuntoutuksen tarvetta.

Kouluikä on uusien asioiden opetteluun luonteva ajanjakso. Kouluissa toteutettu elvytysopetus kasvattaa vähitellen elvytystaitoisten aikuisten määrää yhteiskunnassamme. Lisäksi tietoisuus, kiinnostus ja ymmärrys peruselvytyksen ja yleensä ensiavun tärkeydestä ja empatia toisia ihmisiä kohtaan lisääntyy. Koululaisten kautta tieto, kiinnostus ja oppimateriaalit saavuttavat uuden yleisön myös lapsen perheenjäsenissä. Erityisesti nuorella iällä annettu järjestelmällinen elvytyskoulutus antaa auttamisrohkeutta sekä yleisiä valmiuksia toimia hätätilanteessa. Tämä on tärkeä osa yleistä kokonaisturvallisuutta sekä yhteistä vastuunkantoa lähimmäisistä.

Kouluissa tapahtuvaa elvytysopetusta on jossakin määrin toteutettu Suomessa muun muassa osana ensiapuopetusta sekä yksityisten toimijoiden toimesta. Koulutuksen saatavuus on ollut kuitenkin vaihtelevaa, samoin koulutusten sisällöt. Opettajien valmiudet opettaa peruselvytystä vaihtelevat. Kun koulutus on kertaluontoista, elvytysjärjittelyn toistuvuus ja säännöllinen kertaaminen eivät toteudu Euroopan Elvytysneuvoston suositellulla tavalla vuosittain. Asiat unohtuvat ja elvytystoiminnan teho heikkenee.

Suomen Elvytysneuvoston näkemyksen mukaan kansanterveydellisen vaikuttavuuden parantamiseksi koulutuksen tulisi olla yhtenäisesti järjestettyä ja vuosittain toistuvaa. Eräs keino saavuttaa tämä tavoite on pyrkiä järjestämään oppilaiden elvytyskoulutus säännöllisesti osana normaalia arjen opetustyötä. Kids Save Lives -hanke tarjoaa opettajille valmiin oppimateriaalin, konseptin sekä valmiudet opettaa peruselvytystä omille oppilailleen. Opetus voidaan integroida esimerkiksi liikunnan, terveystiedon tai biologian oppisisältöihin. On tärkeää huomioida, että peruselvytyksen opettajan ei tarvitse olla elvytyksen ammattilainen. Tutkimusten mukaan peruskoulun opettajat opettavat lapsille elvytystaitoja yhtä hyvin tai jopa paremmin kuin terveydenhuollon ammattilaiset.

Kids Save Lives soveltuu kaikenikäisille koululaisille, sillä koulutus on muokattavissa ikätason mukaan. Tärkeintä ovat saadut valmiudet ja uskallus toimia hätätilanteessa. Ikätasosta riippuen koululainen hallitsee peruselvytyksen, mutta osaa vähintään hälyttää apua sekä pystyy tarvittaessa opastamaan oikean toimintatavan muille paikalla olijoille. Kuten kaikessa ensiapukoulutuksessa, aiemmin saatu opetus laskee tutkitusti kynnystä toimia yllättävässä hätätilanteessa.

Kids Save Lives -hankkeen sisältö ja rahoitus

Hanke on käynnistynyt vuonna 2022. Se toimii toistaiseksi ilman ulkopuolista rahoitusta pitkälti vapaaehtoisten terveydenhuollon ammattilaisten aktiivisuuden ja työpanoksen turvin. Toiminnan laajentuessa kouluttajia rekrytoidaan valtakunnallisesti alan ammattilaisista sekä esimerkiksi hoitotyön opetusta tarjoavista ammattikorkeakouluista. Hankkeen ylläpidossa pyritään mahdollisimman hillittyyn kustannustasoon, jotta hankkeella on edellytykset pysyä käynnissä kouluissa itsenäisen koulutuskokonaisuuden turvin ilman merkittävän jatkuvan rahoituksen tarvetta.

Kids Save Lives -hankkeessa luodaan lasten elvytyskoulutuksen rakenne, tuotetaan opetus-suunnitelma ja opintosisällöt sekä rakennetaan koulutusjärjestelmä. Lisäksi tavoitteena on luoda yhteistyöverkostot kuntien ja oppilaitosten kanssa, edistää elvytysopetuksen integroimista valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan ja opettajien ammatilliseen koulutukseen sekä kouluttaa opettajia ja hankkia opetustarvikkeita. Opetuksessa pyritään käyttämään monikäyttöisiä elvytysnukkeja, jotka ovat pienikokoisia ja kuljetettavissa mukaan koteihin. Hankkeessa pyritään viemään Kids Save Lives -koulutus mukaan myös alan ammattilaisten koulutukseen. Suomen Elvytysneuvosto keskustelee tällä hetkellä esimerkiksi Jyväskylän yliopiston kanssa Kids Save Lives -koulutuksen järjestämisestä luokanopettajaopiskelijoille vielä kuluvan vuoden aikana.

Suomen Elvytysneuvosto pyrkii parhaillaan turvaamaan hankkeelle rahoitusta, joka mahdollistaisi toiminnan laajentamisen vähitellen koko Suomeen. Edellä mainittujen tavoitteiden edistämiseksi katsomme hankkeen tarvitsevan rahoitusta 200 000 euroa. Rahoitus kattaisi 1-2 henkilön palkkaamisen osa-aikaisesti hanketta, koulutuksia ja kouluttajaverkostoa koordinoimaan ja kehittämään, hankkeesta tiedottamisen kouluille ja potentiaalisille kouluttajille sekä kattamaan koulutusten matka- ja hallintokuluja ja materiaalihankintoja.

Tähän mennessä Suomen Elvytysneuvosto on jo tuottanut opettajille tarjottavan koulutuksen sekä valmiit materiaalit opettajien omaan opetustyöhön. Pilotoimme koulutusta suomalaisissa peruskouluissa Suomen Elvytysneuvoston sekä yhteistyökumppaneiden toimijoiden avulla. Hankkeen toteutumista seurataan keräämällä tietoa mm. koulutettujen opettajien ja oppilaiden määrästä. Kids Save Lives -hanke on herättänyt paljon kiinnostusta ja palaute on ollut hyvää. Hankkeella on myös verkkosivusto, johon voi tutustua osoitteessa <http://www.kids-save-lives.fi>.

Tampereella 3.11.2022

puolesta,

Piritta Setälä
Puheenjohtaja, LT, anesthesiologian ja tehohoidon erikoislääkäri
Suomen Elvytysneuvosto
piritta.setala@elvytysneuvosto.fi

Jakelu
Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaosto